

**NODYN AR GYFER CYFARFOD AWDURDODAU'R AELOD O'R
GYMRAEG, 24^{ain} MEDI 2021**

Yn bresennol:

Grŵp Llandrillo Menai

Dafydd Evans, Prif Swyddog Gweithredol

Aled Jones Griffith, Pennaeth Coleg Menai a Choleg Meirion Dwyfor

Paul Bevan, Cyfarwyddwr Gweithredol – Datblygu Masnachol

Damian Woodford, Rheolwr Ardal y Rhaglen – Peirianeg

Yr Adran Busnes Ynni a Strategaeth Ddiwydiannol

Dawn Armstrong, Polisi Datgomisiynu Niwclear a Deunyddiau Ymbelydrol

Cyngor Gwynedd

Y Cyng Dyfrig Lewis Siencyn, Arweinydd y Cyngor

Sioned Williams, Pennaeth Economi a Chymuned

Nia Carys Bowden, Rheolwr Cynllun Swyddi Gwerth Uchel

Dylan Rhys Griffiths, Rheolwr Rhaglenni Datblygu Economaidd

Robin Wynne Williams, Uwch Swyddog Mwynau a Chynllunio Gwastraff

Magnox Ltd

Gwen Parry Jones, Prif Swyddog Gweithredol

Bill Hamilton, Cyfarwyddwr Cyfathrebu a Chysylltiadau Rhanddeiliaid

Stuart Law, Cyfarwyddwr Safle Wylfa

Angharad Rayner, Cyfarwyddwr Safle Trawsfynydd

Cyfoeth Naturiol Cymru

Paul Gibson, Arweinydd Tîm Polisi'r Diwydiant ac Ymbelydredd

Bargen Twf y Gogledd

Elgan Robert, Rheolwr Prosiect Ynni

Awdurdod Datgomisiynu Niwclear

David Peattie, Prif Swyddog Gweithredol y Grŵp

John McNamara, Pennaeth Ymgysylltu â Rhanddeiliaid

Neil Smith, Rheolwr Busnes – Datblygu Economaidd, NDA

Jonathan Jenkin, Rheolwr Cysylltiadau Rhanddeiliaid ac Economeg Gymdeithasol –
Magnox

Simon Napper, Rheolwr Cysylltiadau Rhanddeiliaid ac Economeg Gymdeithasol –
Magnox

Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri

Sion Roberts, Swyddog Cynllunio (Polisi)

Llywodraeth Cymru

James Gibbs, Polisi Ymbelydredd

Ross Hockley, Uwch Reolwr Polisi Amddiffyn yr Amgylchedd

Wyn Roberts, Pennaeth Niwclear

Laurence Smith, Uwch Reolwr Polisi a Darparu Niwclear

Cyngor Sir Ynys Môn

Y Cyng. Carwyn Jones, Deilydd Portffolio – Prosiectau Mawr a Datblygu Economaidd

Dylan Williams, Dirprwy Brif Weithredwr

Rhys Jones, Rheolwr Cyflawni Rhaglen Ynys Ynni

Nuleaf

Philip Matthews, Cyfarwyddwr Gweithredol

Catherine Draper, Cynorthwydd y Cyfarwyddwr

1. Gair o groeso a chyflwyniadau

Croesawodd Phil Matthews yr aelodau a'r siaradwyr i'r cyfarfod. Roedd yn gobeithio mai hwn fyddai'r cyntaf o'r hyn a fyddai'n dod yn gyfarfod blynyddol a fyddai'n edrych ar y materion sy'n benodol i awdurdodau sy'n aelodau o Nuleaf.

2. Trosolwg o weithgareddau'r NDA, David Peattie, NDA

Rhoddodd Mr Peattie gyflwyniad yn tynnu sylw at newidiadau i strwythur sefydliadol yr NDA.

- Roedd model y Sefydliad Corff Rhiant wedi dod i ben ac roedd y cwmni bellach yn cynnwys yr NDA a nifer o is-gwmnïau.
- Mae'n bosibl y bydd Magnox Ltd yn cael ei ailenwi i adlewyrchu ei waith yn well, ond hyd yma nid oedd penderfyniad wedi'i wneud.
- Byddai angen i'r NDA ymgysylltu â gweithgareddau niwclear newydd pe bai safleoedd yr NDA yn cymryd rhan yn y rhaglenni hyn.
- Roedd y cynnydd o ran datgomisiynu'n mynd rhagddo'n gynt nag a oedd wedi'i obeithio.
- Disgwylid penderfyniad gan y Trysorlys ar y setliad cyllido. Byddai hyn yn dylanwadu ar ba mor gyflym y gellid datgomisiynu.
- Cydnabu Mr Peattie fod recriwtio a chadw staff yn her. Roedd rhaglen graddedigion yr NDA yn llwyddiannus iawn, ond roedd proffil y gweithlu yn heneiddio a bydd yn rhaid rhoi sylw i hyn.
- Mae'r NDA yn falch o'r gwaith mae'n ei wneud yn y cymunedau o amgylch ei safleoedd. Comisiynwyd Hazel Blears i wneud gwaith ar werth cymdeithasol. Heriodd yr NDA i ddefnyddio'r gwariant blynyddol o £3 biliwn yng nghadwyn gyflenwi'r NDA er gwell mantais.

3. Cyflwyniad ar weithgareddau Magnox, Gwen Parry Jones, Magnox Cyf

Rhoddodd Ms Parry Jones drosolwg o'r cwmni a'i weithgareddau. Y prif bwyntiau oedd:

- Mae Magnox yn cynnwys 12 safle trwyddedig niwclear a safle trydan dŵr Maentwrog.
- Mae Magnox yn cyflogi 2500 o bobl heb gynnwys y gadwyn gyflenwi.
- Mae ganddo wariant blynyddol o tua £0.5 biliwn.

- Gweithiodd gweithwyr Magnox i helpu eu cymunedau yn ystod camau cynnar pandemig Covid-19.
- Mae'r holl safleoedd wedi'u gwagio erbyn hyn ac mae'r cwmni bellach yn canolbwyntio ar reoli a dymchwel gwastraff.
- Mae'r rhaglen waith yn symud tuag at ddatgomisiynu parhaus, gyda Thrawsfynydd yn gweithredu fel safle sy'n arwain ac yn dysgu. Mae hyn yn golygu bod angen arloesi technegol ac yn creu cyfleoedd i'r gadwyn gyflenwi. Bydd lefel y cyllid yn gyrru cyflymder y gwaith.
- Mae Magnox yn awyddus i greu sgiliau cynaliadwy i gyflawni'r nod ehangach.
- Gydag ychwanegiad Dounreay a throsglwyddo adweithyddion AGR yn dilyn tynnu tanwydd gan EDF, bydd maint y cwmni'n dyblu.
- Mae'r gwaith o ailenwi'r cwmni yn cael ei ystyried er mwyn adlewyrchu ei rôl a'i genhadaeth yn fwy cywir.
- Oedran cyfartalog gweithiwr Magnox yw 54 oed. Mae adnewyddu sgiliau yn fater pwysig ac mae angen i Magnox roi blaengynlluniau i awdurdodau lleol a sefydliadau addysg fel eu bod yn ymwybodol o'r sgiliau y bydd eu hangen ar y cwmni.
- Mae Magnox wedi mabwysiadu ADFYWIO fel gair allweddol
- Mae Grwpiau Rhanddeiliaid Safle Magnox yn bwysig ac mae angen iddyn nhw weithio i'r gymuned leol.
- Mae Magnox yn ceisio hwyluso mwy a mwy o ymgysylltu gan gwmnïau lleol llai mewn consortia i wneud cais am waith.

Mewn ymateb i gwestiwn ynghylch prentisiaethau yn Nhrawsfynydd, dywedwyd wrth y cyfarfod bod Trawsfynydd wedi derbyn 5 prentis y llynedd a dau arall eleni. Mae Magnox wedi llunio Cynllun Pobl ac mae'n edrych ar sut gallwn ni gael pobl newydd i weithio iddyn nhw.

Dywedodd Mr Peattie fod gwerth cymdeithasol yn dechrau'n lleol a thrwy glustnodi cyllid penodol ar gyfer prosiectau penodol gall yr NDA/Magnox roi hwb i brosiectau economaidd-gymdeithasol. Mae'r NDA, drwy Magnox, yn darparu gwaith caled hir i fusnesau a chymunedau lleol. Mae'r NDA yn bwriadu cynnal ei weithlu medrus, gan gynnwys defnyddio adleoli lle bo hynny'n bosibl.

Cafodd contractwyr Magnox gefnogaeth dda drwy'r pandemig a oedd yn eu galluogi i gadw eu staff ar y gyflogres. O ganlyniad, llwyddodd Magnox i aildechrau gweithio. Roedd Magnox yn ddiolchgar am gefnogaeth Llywodraeth y DU a oedd yn eu galluogi i wneud hyn.

4. Datblygu fframwaith datgomisiynu ar gyfer polisi Cymru a'r DU, James Gibbs, Llywodraeth Cymru a Dawn Armstrong, BEIS

Rhoddodd Dawn Armstrong drosolwg o'r gwaith mae BEIS yn ei wneud, ar y cyd â'r gweinyddiaethau datganoledig i ddiweddarau polisiâu sylweddau ymbelydrol y DU.

- Maen nhw'n gweithio gyda'i gilydd i ddod â pholisiau ar ddatgomisiynu niwclear a rheoli gwastraff ymbelydrol i fframwaith polisi ar gyfer y DU gyfan. Roedd hyn yn angenrheidiol gan nad oedd y fframwaith wedi cael ei ddiweddarau ers 1995 ac roedd newidiadau polisi ac ychwanegiadau wedi bod ers hynny. Byddai fframwaith newydd yn rhoi cyfarwyddyd cliriach a mwy diweddar i reoleiddwyr a gweithredwyr.
- Y nod hefyd yw cynnwys yn yr ymgynghoriad gynigion i ganiatáu gwaredu Gwastraff Lefel Ganolraddol llai peryglus mewn cyfleusterau gwaredu ger yr wyneb yn hytrach nag mewn cyfleuster gwaredu daearegol. Gallai mabwysiadu gwaredu ger yr wyneb helpu i ddatgomisiynu'n gynharach.
- Byddai'r fframwaith polisi diwygiedig arfaethedig yn cefnogi defnyddio'r hierarchaeth gwastraff ac yn rhoi neges gref i weithredwyr ynghylch lleihau gwastraff cyn ei

waredu. Byddai hefyd yn cefnogi gwaredu gwastraff ymbelydrol ar y safle lle caniateir hynny.

- Disgwylir ymgynghori ar y fframwaith diwygiedig yn ddiweddarach eleni, yn amodol ar gytundeb y gweinidogion.

Dywedodd James Gibbs y byddai'r ymgynghoriad ar gael yn ddwyieithog a nododd fod polisiau Llywodraeth Cymru ar y broses leoli ar gyfer cyfleuster gwaredu daearegol ar gyfer gwastraff uwch ei actifedd ar wahân i Loegr, ond ei fod yn ategu ei gilydd.

5. Gweithgareddau economaidd-gymdeithasol a'r adferiad ar ôl Covid, Wyn Roberts, Llywodraeth Cymru a Neil Smith, NDA

Diolchodd Mr Roberts i Nuleaf am y cyfle i gyflwyno i'r grŵp hwn. Dyma brif bwyntiau ei gyflwyniad:

- Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu buddsoddi mewn prosiectau ledled Gogledd Cymru.
- Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod pwysigrwydd symud tuag at ddatgomisiynu parhaus gyda chyfleoedd tymor hir i bobl aros mewn cyflogaeth yn Nhrawsfynydd.
- Sefydlwyd Cwmni Eginio i negodi mandad datblygu ar gyfer safle Trawsfynydd. Mae'r cyfleoedd posibl yn cynnwys defnyddio Adweithyddion Modiwlwr Bach ac adeiladu adweithydd math OPAL i gynhyrchu isotopau meddygol. Gallai'r olaf fod yn gydweithrediad rhwng pedair gwlad y DU.
- Mae 500 hectar o dir datblygu yn Wylfa, ac mae ganddo'r potensial i fod yn un o'r lleoliadau gorau yn Ewrop ar gyfer pŵer niwclear newydd ar raddfa fawr.
- Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn gweithio ar amrywiaeth o brosiectau rhanbarthol, cyfleoedd ymchwil ac arloesi, a chyfleoedd cadwyn gyflenwi ar gyfer prosiectau adeiladu Hinkley Point C a Sizewell C.

Siaradodd Mr Smith am ddull yr NDA o ran cymorth economaidd-gymdeithasol. Y prif bwyntiau oedd:

- O dan Ddeddf Ynni 2004, mae'n ofynnol i'r NDA ystyried datgomisiynu mewn ffordd gymdeithasol gyfrifol, gan edrych ar y cyfleoedd y mae datgomisiynu'n eu creu a'r ffyrdd y gellir sicrhau'r manteision mwyaf posibl i gymunedau lleol. Mae angen ystyried yr effeithiau negyddol a'r mesurau lliniaru cysylltiedig hefyd.
- Mae'r NDA yn cyfrannu hyd at £15 miliwn y flwyddyn i gefnogi adfywiad economaidd, amgylcheddol a chymdeithasol lleol. Mae angen iddo sicrhau ei fod yn cyflawni'r hyn y mae ar y gymuned ei eisiau. Mae angen iddo hefyd ystyried ei 'fwriadoldeb' ac edrych ar y penderfyniadau busnes y mae'n eu gwneud a pha effaith gadarnhaol y gallen nhw eu cael.
- Mae'r NDA yn bwriadu gweithio mewn partneriaeth â chymunedau lleol a'u cyrff cynrychioliadol.
- Bu gostyngiad o 20% yn nifer y ceisiadau am gyllid ar draws ystâd yr NDA ac maen nhw'n awyddus i ddeall pam mae hyn yn digwydd a beth y gallan nhw ei wneud i helpu i gefnogi a datblygu ceisiadau.
- Bydd yr NDA yn diweddarau ei astudiaethau effaith economaidd.

6. Cyflwyniad, Dafydd Evans, Grŵp Llandrillo Menai

Rhoddodd Mr Evans gyflwyniad ar waith Grŵp Llandrillo Menai a'i ddyheadau ar gyfer y dyfodol.

- Mae'n cynnwys 3 choleg sy'n cynnwys 13 campws. Mae ganddo drosiant blyneddol o £77 miliwn ac mae'n un o'r 10 sefydliad addysgol mwyaf yn y DU.

- Ei nod yw darparu gweithlu cymwys sydd â'r cymwysterau priodol ar gyfer adeiladu a gweithredu Wylfa Newydd, a thrwy wneud hynny, gwella bywydau'r boblogaeth leol a chefnogi'r cymunedau, y diwylliant a'r iaith Gymraeg leol.
- Mae'r grŵp wedi gweithio gyda phartneriaid i gyflawni ei brosiectau ac mae'r NDA wedi cefnogi'r rhain i gyd.
- Gan fod cynnig Horizon i ddatblygu gorsaf niwclear newydd yn Wylfa Newydd wedi dod i ben, mae'r grŵp wedi chwilio am gyflogwyr newydd i weithio gyda nhw, fel Babcock.
- Mae'r grŵp yn barod i gefnogi Magnox a chyflawni ei genhadaeth. Mae hefyd yn awyddus i fod yn rhan o'r datblygiadau arfaethedig yn Nhrawsfynydd.

Diolchodd Mr Evans i Jonathan Jenkin o'r NDA am y gefnogaeth a roddodd iddyn nhw wrth ddatblygu eu ceisiadau am gyllid.

Aeth Mr Smith ymlaen i gadarnhau y gellid ystyried cynigion sy'n ymwneud â chyllid ar gyfer prosiectau ynni amgen fel hydrogen gan y bydden nhw'n cynnig cyfle ar gyfer arallgyfeirio economaidd ac yn cwrdd â'r prif sbardun ar gyfer Carbon Sero Net. Mae angen i brosiectau gyd-fynd â strategaethau'r NDA a Magnox a dylen nhw gael canlyniadau a bod yn fesuradwy.

Diolchodd Phil Matthews i'r siaradwyr am gymryd rhan yn y cyfarfod a nododd fod nifer o themâu pwysig wedi cael eu nodi. Byddai Nuleaf yn dosbarthu nodyn y cyfarfod i'r cyfranogwyr ac yn ceisio barn ar ddefnyddioldeb y cyfarfod.